

**ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕКТИВУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З
БАТЬКАМИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ**

© Бугакова О. В., 2018

<http://orcid.org/0000-0002-4429-6136>

<http://doi.org/10.5281/zenodo.1226823>

У статті теоретично обґрунтовано технологію організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками. Автором акцентовано увагу на тому, що результатом організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками є сформована готовність до даного виду діяльності. Визначено етапи її реалізації: мотиваційний, змістовий і конструктивний, які спрямовані на ефективну організацію взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками, формування всіх структурних компонентів готовності (мотиваційного, когнітивно-операційного, креативного, оцінювально-рефлексивного). У процесі організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками уточнено критерії (мотиваційний, когнітивно-інформаційний, операціонально-діяльнісний, рефлексивно-результативний), визначено показники до обраних критеріїв і рівні сформованості готовності взаємодіяти педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками (високий, середній, низький).

Ключові слова: технологія, організація, взаємодія, педагогічний колектив, загальноосвітній навчальний заклад, батьки, ефективність, готовність, компоненти, критерії.

Бугакова О. В. Технология организации взаимодействия педагогического коллектива общеобразовательных учебных заведений с родителями: теоретический аспект

В статье теоретически обоснована технология организации взаимодействия педагогического коллектива общеобразовательного учебного заведения с родителями. Автором акцентировано внимание на том, что результатом организации взаимодействия педагогического коллектива общеобразовательного учебного заведения с родителями является сформирована готовность к данному виду деятельности. При обосновании педагогической технологии в статье выделены следующие этапы ее реализации: мотивационный, содержательный и конструктивный. Все три этапа направлены на эффективную организацию взаимодействия педагогического коллектива общеобразовательного учебного заведения

с родителями, формирование всех структурных компонентов готовности (мотивационного, когнитивно-операционного, креативного, оценочно-рефлексивного). В процессе организации взаимодействия педагогического коллектива общеобразовательного учебного заведения с родителями уточнены критерии (мотивационный, когнитивно-информационный, операционально-деятельностный, рефлексивно-результативный), определены показатели с выбранными критериями и уровни сформированности готовности взаимодействовать педагогического коллектива общеобразовательного учебного заведения с родителями (высокий, средний, низкий).

Ключевые слова: технология, организация, взаимодействие, педагогический коллектив, общеобразовательное учебное заведение, родители, эффективность, готовность, компоненты, критерии.

Bugakova Oksana. Technology of organization of the interaction of the pedagogical collective of a general educational institution with parents: the oretical aspects

The article is theoretically grounded on the technology of organizing the interaction of the pedagogical staff of a comprehensive educational institution with parents. The author emphasizes the fact that the result of the organization of interaction of the teaching staff of a comprehensive educational institution with parents is formed preparedness for this type of activity. When substantiating pedagogical technology, the following stages of its implementation are identified in the article: motivational, substantive and constructive. All three stages are aimed at efficient organization of the interaction of the educational staff of the general educational institution with parents, the formation of all structural components of readiness (motivational, cognitive-operational, creative, evaluative-reflexive). The motivation stage of the pedagogical technology of organizing the interaction of the pedagogical staff of the general educational institution with parents was determined through a set of needs, interests, desires, plans, programs, motivations. The semantic stage of the pedagogical technology of the organization of interaction of the pedagogical staff of the general educational institution with parents was to provide parents with reliable and conscious knowledge of the psychological and pedagogical minimum of knowledge regarding the upbringing of children. The constructive stage of the pedagogical technology of organizing the interaction of the pedagogical staff of a comprehensive educational institution with parents is a collection of all types, forms, abilities, personality traits, techniques, methods used in the parent's educational activities. In the process of organizing the interaction of the teaching staff of the general educational institution with the parents the criteria are specified (motivational, cognitive-information, operational-activity, reflexive-productive), indicators are determined for the selected criteria and the level of formation of readiness to interact with the pedagogical staff of the general educational institution with parents (high, medium, low).

Key words: technology, organization, interaction, pedagogical staff, general educational institution, parents, efficiency, readiness, components, criteria.

Постановка проблеми. Батьки, згідно з Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» (разом із вчителями та учнями) є рівноправними учасниками навчально-виховного процесу. Навчання батьків – це нагальна потреба і завдання сучасного суспільства, школи. Мета педагогічної освіти батьків передбачає оволодіння батьками певним мінімумом знань, надання їм допомоги в організації самоосвіти, формування виховних навичок і умінь. Тому перед сучасною школою постає проблема організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками. Сприятиме цьому процесу теоретично обґрунтована педагогічна технологія, яка є складним структурним утворенням, з притаманними характерними рисами, специфікою, особливостями функціонування й розвитку, компонентним складом, структурними елементами, специфічними категоріями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії і практики проблемі сімейного виховання дітей та проблемі взаємодії батьків та школи присвячені роботи Ю. Азарова, Н. Гончар, І. Гребенникова, Р. Дорогих, І. Дубінець, Н. Карташева, Є. Сермяжко, В. Сухомлинського, А. Троцько, Л. Штефан та ін. В педагогічних працях Г. Ващенко, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського переконливо доведено актуалізацією теорії особистісно спрямованого виховання, здійснення якого можливе лише у взаємодії педагогів і батьків. Проблеми національного виховання у школі, сім'ї висвітлюються у наукових публікаціях Т. Алексеєнко, І. Беха, В. Болгаріної, Ю. Гапона, С. Золотухіної, П. Ігнатенко, В. Постового, О. Рацул, О. Савченко, Н. Слюсаренко, О. Сухомлинської, Ю. Терещенка та ін.

Проте, незважаючи на посилену увагу науковців до цієї проблеми, не отримало належного опрацювання теоретичне обґрунтування технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Метою статті є теоретичне обґрунтування технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Всебічність і гармонійність розвитку особистості не може формуватися без активної участі батьків. У цьому процесі активне місце посідає педагогічна взаємодія між батьками та школою [8].

У вітчизняній педагогіці проблемі організації виховуючого середовища були присвячені багато робіт ще в 20–30-х роках ХХ століття (Е. Аркін, П. Блонскій, Л. Виготскій, С. Гессен.).

Так, у 1919 році в Малоярославецькому повіті Калузької губернії С. Шацький відкрив першу дослідну станцію з народної освіти, у межах якої була зроблена спроба дослідження соціальних проблем взаємодії освітнього закладу з навколишнім середовищем, зокрема, з батьками.

Ученим одним з перших було актуалізовано тісну співпрацю освітнього закладу з населенням і цілим рядом громадських організацій, в результаті якого був отриманий реальний результат. Уже тоді вчений висунув ідею про те, що школа як освітній заклад – це центр виховання в соціальному середовищі, який дозволяє вивчати чинники впливу цього середовища на процес виховання дитини, їх аналізувати, а потім спиратися на позитивні аспекти, усуваючи при цьому негативне або, принаймні, роблячи більш м'яким негативний вплив зовнішнього середовища на школяра. У сільському поселенні школа взагалі є основою розвитку соціального середовища, тому провідними завданнями такого освітнього закладу стають поширення й організація процесу виховання на навколишнє мікросередовище [3; 9].

С. Шацький глибоко досліджував феномен виховання, сформувавши власне концептуальне бачення даного процесу. Сам термін «виховання» дослідником вживався в широкому і вузькому сенсі. Так, виховання, яке учень отримував в межах організованого освітнього процесу, він позначав як малий педагогічний процес, а вплив батьків, однолітків, друзів – як великий педагогічний процес. Педагог-дослідник прийшов до висновку про те, що виховання дітей виключно в стінах освітнього закладу з самого початку приречена на невдачу, оскільки сприяють розвитку нещирості і скритності, тому що учні, на словах погоджуючись з установками педагогів, можуть в житті поступати всупереч їм. Тому завданням освітнього закладу є вивчення організованих і неорганізованих впливів на дітей для того, щоб боротися з негативними впливами навколишнього середовища, спираючись при цьому на позитивні аспекти.

У зв'язку з цим С. Шацький у своїй практичній діяльності формувал партнерські зв'язки з батьками [9]. Ще одна виховна концепція, спрямована на побудову взаємодії сім'ї та освітнього закладу, відображена в педагогічній діяльності К. Вентцеля, що втілював в життя ідеї вільного виховання. З 1906

по 1913 рр. учений проводив експеримент, у межах якого в створеному ним «Будинку вільної дитини» учень міг отримувати різнобічний, гармонійний розвиток у відповідності зі своїми задатками і здібностями. К. Вентцель відкрив окрім «Будинку вільної дитини» і інші нові навчально-виховні установи: «Товариство друзів природного виховання», «Батьківський клуб», «Музей зразкових дитячих іграшок», – у межах яких реалізовувалося виховання учнів, організовувалося співпрацю дітей, батьків і вихователів [2].

У 20-ті роки ХХ століття Інститутом методів шкільної роботи під керівництвом В. Шульгіна проводилося наукове дослідження проблем педагогіки середовища. У процесі вивчення питання взаємодії освітніх установ і середовища В. Шульгін обґрунтував шляхи розвитку педагогіки як сукупності нових педагогічних напрямів.

Надалі ця ідея була підхоплена Ю. Бабанським, Л. Гордіним, Б. Ліхачовим та ін. Вони синтезували виховний процес з точки зору його цілісності, яка характеризує внутрішню єдність об'єкта, його автономність і є об'єктивною властивістю предметів зовнішнього світу. Цілісні предмети оточують нас, існуючи на всіх рівнях організації матеріального світу. Але при цьому цілісність не можна назвати властивістю, постійно властивим предмету або процесу, оскільки вона може виникати на одному етапі розвитку предмета і зникати на іншому [1].

В. Лозова, досліджуючи цілісність і системність науково організованою педагогічної діяльності, доповнює їх поняттями доцільності, послідовності, інтегративності, взаємодії підсистем в межах загальної системи. При цьому складність педагогічного процесу і неоднозначність його результатів пов'язані з тим, що дитина виховується цілісно в цілісному життєвому потоці відносин. Однак, в організованій навчально-виховній роботі освітньої установи увагу педагогів зосереджено на окремих спеціалізованих підсистемах [4, с. 129].

Відомий вітчизняний педагог В. Сухомлинський [7] у своїй професійній діяльності прагнув до побудови продуктивної взаємодії школи та батьків у питаннях навчання, виховання і розвитку дитини, інтегруючи тим самим виховний потенціал двох соціальних інститутів, пролонгуючи педагогіку простору і часу становлення особистості дітей. Вчений створив педагогічну школу для батьків, спрямовану на підвищення їхньої психолого-педагогічної культури. До того ж програма такої школи охоплювала всі розділи курсу

педагогіки і психології, розкривала основи фізичного, розумового, морального і естетичного виховання; вікової психології, психології особистості.

Отже, впровадження технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками, сприяє формуванню готовності до даного виду діяльності.

Технологічний підхід в освіті має на меті точне інструментальне управління навчальним процесом і гарантоване досягнення поставленої мети. Цей підхід відкриває нові можливості для концептуального та проектувального оволодіння різних аспектів педагогічної дійсності та дозволяє передбачати результати й керувати педагогічними процесами, аналізувати й систематизувати на науковій основі накопичений практичний досвід і його використання, комплексно вирішувати педагогічні проблеми, забезпечувати всебічний розвиток особистості, оптимально використовувати наявні ресурси, а також вибирати найбільш ефективні та розробляти нові технології і моделі для вирішення соціально-педагогічних проблем [6, с. 47].

Л. Перетяга визначає технологічний підхід – як керований і впорядкований вибір стратегії, системи взаємодії, способів навчання та стилю роботи викладача та його вихованців, сукупність механізмів реалізації змісту освіти в навчальному процесі з урахуванням особистісних характеристик, індивідуальності того, хто навчається, його інтересів та здібностей [5, с. 9–11].

Зважаючи на вищесказане, технологічний підхід при організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками спрямований на побудову комплексної моделі, у якій реалізується взаємодія всіх її компонентів, що забезпечує досягнення результату – сформованості готовності взаємодіяти педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Відповідно до загальноприйнятої структури педагогічної технології в нашій технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками виокремлюємо такі етапи: мотиваційний, змістовий і конструктивний.

Мотиваційний етап педагогічної технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками було визначено через сукупність потреб, інтересів, бажань, планів, програм, спонукань. Зазначимо, що виховна діяльність завжди опосередкована

інтересами та може реалізовуватись без використання механізму емоцій. Реалізація мотиваційного етапу педагогічної технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками передбачає стимулювання інтересів, цілеспрямованості, бажань батьків з урахуванням сукупності установок особистості, а також визначення мети виховання учнів у сім'ї, складання відповідних планів і програм.

Змістовий етап педагогічної технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками мав забезпечити батьків надійними й усвідомленими знаннями психолого-педагогічного мінімуму знань щодо виховання дітей. Змістовий етап педагогічної технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками реалізується відповідно до завдань сімейного виховання учнів.

Конструктивний етап педагогічної технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками – сукупність всіх видів, форм, умінь, навичок особистості, прийомів, методів, що використовуються у виховній діяльності батьків. Він передбачає творчу реалізацію основних компонентів і параметрів сформованості готовності педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу взаємодіяти з батьками.

Зазначимо, що реалізація етапів педагогічної технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками не може відбуватись ізольовано й обов'язково призводить до вдосконалення одного іншим. Ефективність педагогічної технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками забезпечується процесом, у якому головна увага надається структурній моделі, що має програмно-цільовий, цілісний і безперервний характер, враховує суб'єктивну позицію батьків як носіїв загальнонаціональних і загальнолюдських цінностей, реалізується в їхній особистій виховній діяльності.

Ефективності реалізації педагогічної технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками сприяє використанню методів активізації батьків: організація дискусій з проблем виховання дітей, аналіз педагогічних ситуацій, розв'язання педагогічних задач, проведення педагогічних ігор, розв'язання індивідуальних завдань батьками, які спрямовані на формування спостережливості, навичок

спільної діяльності з дітьми, вироблення здатності до самоаналізу та критичного ставлення до особистої виховної діяльності в умовах сім'ї.

Процес педагогічної технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками продовжується упродовж усієї виховної діяльності батьків. Про його завершення можна судити тільки умовно, орієнтуючись на повноту розв'язання поставлених завдань у кожному конкретному випадку.

Результатом організації даної педагогічної технології свідчать: наявність і якість психолого-педагогічних знань, поглядів, переконань; ступінь сформованості взаємодіяти; ціннісне ставлення до проблем дитини; стабільність зацікавленості процесом виховання в цілому.

Педагогічний експеримент з батьками (182 особи), діти яких навчаються в Харківській гімназії № 116 Харківської міської ради передбачав первинну діагностику.

Так, результатом опитування стала інформація, обробка якої надала нам можливість судити про вихідний стан технологію організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Реалізація технології передбачала виконання таких форм роботи з батьками:

- шкільна громадська організація «Рада гімназії» за участю трьох категорій представників освітньо-виховного процесу (батьки, діти, вчителі), метою якої є участь у реалізації, плануванні, громадський контроль за всіма напрямками шкільного життя: навчання, виховна робота, медичне обслуговування, харчування, організація надання пільг тощо;

- традиційні календарні свята: новорічні вистави, масляні народні гуляння, посвяти у першокласники та посвята у гімназисти, прощання зі школою тощо.

- проекти художньо-естетичного та спортивного напрямку: «Dance show», фестиваль «Гімназія шукає таланти», «Абетка театрального мистецтва», «Кращий доповідач», «Мама, тато, я – спортивна сім'я»;

- проекти патріотичного напрямку: Свято «Рушника і вишиванки», «Ярмарок народів»;

- екологічні проекти: організована утилізація батарейок, проект «Посади дерево», «Зелений дизайн» (озеленення шкільного подвір'я, озеленення школи);

- волонтерські проекти: ярмарок «Ти не один», відвідування шпиталю;
- красзнавчі та туристичні проекти: участь та організація екскурсій «Юні мандрівники» пам'ятками рідного міста, містами України і світу;
- профорієнтаційні проекти: екскурсії до підприємств міста («Солодкий світ», аеропорт, книжкова фабрика, тощо);
- спільні уїк-енди: «Науковий пікнік», батьківський уїк-енд «Хата на тата»;
- батьківські майстер-класи: «Грузинські хінкалі», «День вареника», «Традиційні українські головні убори», «Млинці на масляну», «Сонцелови», тощо;
- батьківський лекторій: організація лекцій для батьків, що готують батьки-фахівці з психології, медицини, педагогіки «Здорова дитина-щаслива родина», «Педагогіка почуттів і культура їх вираження», «Статеве дозрівання, формування культури поведінки дітей» тощо, які сприяли сформованості готовності взаємодіяти педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Як свідчить проведене дослідження, упровадженні форми роботи з батьками з метою організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу були ефективними і сприяли сформованості готовності педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу взаємодіяти з батьками.

Всі три етапи педагогічної технології та упроваджені форми роботи з батьками були спрямовані на забезпечення сформованості готовності взаємодіяти педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками., формування всіх структурних компонентів готовності (мотиваційного, когнітивно-операційного, креативного, оцінювально-рефлексивного). У процесі організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками. уточнено критерії (мотиваційний, когнітивно-інформаційний, операціонально-діяльнісний, рефлексивно-результативний), показники і рівні сформованості готовності взаємодіяти педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками (високий, середній, низький).

Висновки. Отже, аналіз наукової літератури дав можливість теоретично обґрунтувати педагогічну технологію організації взаємодії педагогічного

колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками. Результатом організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками є сформована готовність до даного виду діяльності. На основі теоретичного обґрунтування педагогічної технології виокремлено такі етапи її реалізації: мотиваційний, змістовий і конструктивний, які спрямовані на сформовану готовність взаємодіяти педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками, формування всіх структурних компонентів готовності (мотиваційного, когнітивно-операційного, креативного, оцінювально-рефлексивного).

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у реалізації теоретично обґрунтованої технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Література

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения. Общедидактический аспект. М.: Педагогика, 1977. 256 с.
2. Вентцель К.Н. Идеальная школа будущего и способы ее осуществления. *Хрестоматия по истории школы и педагогики в России*. М., 1974. Вып.27. С. 27-34.
3. Кривошеев В.Т. Социальное партнерство и корпоратизм: российская специфика. *Социс*. М., 2004. №6. С. 134-142.
4. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Х, 2000. 164 с.
5. Перетяга Л. Є. Формування голосової культури майбутніх учителів: теоретико-технологічний аспект : монографія. Х., 2016. 310 с.
6. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. М. : НИИ школьных технологий, 2006. Т. 1. 816 с.
7. Сухомлинский В.А. Родительская педагогика. М., 1978. 96 с.
8. Чорноус Н. А. Сутність педагогічної взаємодії. *Науковий вісник* : зб. наук. праць. Одеса, 2014. Вип. 3–4. С. 13–18.
9. Шацкий С.Т. Избранные педагогические сочинения: В 2 т. М.: Педагогика, 1980. 312 с.